

Ministeri Väinö Tannerin selostus poliittisesta
ja taloudellisesta tilanteesta Sos.-dem. Puolue-
neuvoston kokouksessa 30.11.1941.

Hyvät puoluetoverit!

Sen jälkeen, kun puolueen neuvosto viime keväänä oli koolla, on maassamme ja maailmassa yleensä tapahtunut hyvin paljon. Näiden tapahtumien selostaminen on annettu minun tehtäväkseni tässä tilaisuudessa, vaikka minä en usko, että voin esiintuoda paljon uutta sen lisäksi, mitä julkisuudessa on kerrottu. Varsinkin ovat tämänpäiväiset sanomalehdet antaneet paljon uutta materiaalia menneen ajan tuntemiseksi ja arvostelemiseksi. Me olemme kaikesta pitkän ajan kuluessa voineet havaita, että Suomi on kautta maailman ollut suuren huomion esineenä. Niin sanomalehdet kuin hallitusten diplomaattiset edustajat ovat olleet ahkerassa puuhassa meidän asioittemme kanssa. Se osoittaa, että me jollakinlailla olemme tapahtumien keskipisteessä ja että suurvaltain edut meidän kohdallamme monessa tapauksessa leikkaavat toisiaan.

Lienee aihetta palauttaa mieliin muutamia tärkeitä ratkaisuja, joita me parin viimeksi kuluneen vuoden aikana olemme joutuneet tekemään, koska Suomen valitsema tie näiden ratkaisujen valossa ehkä parhaiten käy selville.

Näihin aikoihin kaksi vuotta takaperin päättyi eräs kausi meidän poliittisessa elämässämme. Silloin alkoi sota, joka osoitti, että ne neuvottelut, joita Neuvostoliiton kanssa oli käyty, eivät olleet johtaneet tuloksiin. Meiltä vaadittiin näissä neuvotteluissa enemmän kuin mitä me olisimme voineet antaa. Näissä neuvotteluissa Suomi ensimmäisen kerran nykyisten selkkausten aikana valitsi tien-sä, jolla se halusi säilyttää itsenäisyytensä ja vapautensa.

Sotaa käytiin tunnetulla menestyksellä, oikeastaan erinomaisella menestyksellä, joka herätti huomiota kautta maailman. Mutta alusta pitäen ymmärrettiin meillä, että rauhaan oli kaikin keinoin pyrittävä, kunhan vain saataisiin kunniakas rauha syntymään. Meidän oli tässä mielessä tehtävä toinen tärkeä ratkaisu: päätettävä rauha, jossa luovutettiin paljon Suomen aluetta ja muuta meille arvokasta, mutta jossa keotettiin pelastaa kuitenkin kunniamme ja maamme jäljellä olevaan osaan nähden vapaus ja suvereenisuus. Rauhan tekeminen silloisissa oloissa ei ollut aivan helppo asia eikä yksimielinenkään. Sen voi hyvin ymmärtää, kun muistaa, minkälaiset olot silloin olivat. Meillehän kaksi suurta länsivaltaa tarjosi apuaan, nimittäin Englanti ja Ranska, jotka kumpikin silloin vielä olivat mahtavuutensa kukkuloilla. Tarjotusta avusta huolimatta Suomi valitsi rauhan mieluummin kuin jättäytyi suurvaltojen myöhemmistä vaiheista riippuvaksi.

Rauhanteon jälkeen meillä yritettiin tehdä kaikki voitavamme saadaksemme elää sovussa ja ystävyydessä itäisen naapurimaan kanssa. Tässä ei kuitenkaan onnistuttu. Syy ei ollut Suomen. Meitä koettiin ulkoapäin painostaa ja sisältäpäin soluttamalla muokata mielialoja täällä valmiiksi sen hetken varalta, jolloin uusi hyökkäys Neuvostoliiton taholta tulisi tehtäväksi. Tällöinkin oli meidän valittava tietämme. Se tie oli tämän solutustyön estäminen. Se tapahtui ratkaisevimmassa vaiheessaan siten, että täällä perustettu Neuvostoliiton ystävien ja rauhan seura estettiin toimimasta ja lopulta lyötiin hajalle. Se ei ollut helppo asia, kun ottaa huomioon sen voimakkaan tuen, mikä täällä seuralla rajan takana oli, minkä tuen varassa seura muuten oli työhönsä lähtenyt.

Uudelleen oli meidän tämän vuoden keväällä ratkaistava tietämme, kun sota Saksan ja Neuvostoliiton välillä alkoi. Suomi valitsi tiensä liittymällä sotaan mukaan. Ei tosin samojen päämäärien hyväksi kuin Saksa, mutta jonkinlaisena aseveljenä käyden omaa sotaansa. Se oli ratkaisu, joka vastaisuuteen nähden tulee olemaan erittäin tärkeä ja muodostamaan käännekohdan meidän maamme historiassa.

Kun pari suurvaltaa lännessä näinä syyskuukausina on kääntynyt meidän puoleemme esittäen toivomuksiaan ja vaatimuksiaan, olemme nämä vaatimukset torjuneet selittäen, että Suomen on itse valittava tiensä ja määrättävä, minkälaisia sodan päämääriä se itselleen tavoittelee. Tässäkin on vissillä tavalla jouduttu tekemään ratkaisu, jolla voi olla seurauksia tulevaisuudessa.

Kuten arvelsat toverit näiden lyhyesti esitettyjen tosiseikkojen valossa näkevät, on Suomen parin viime vuoden aikana ollut tehtävä monta erittäin kohtalokasta ratkaisua. Monta kertaa olemme olleet tienhaarassa, eikä ainakaan täällä hetkellä kukaan pysty sanomaan, onko aina oikea tie valittu.

Tahdon palauttaa mieliin usein toistetun totuuden, että politiikassa ei koskaan ratkaisua tehdessään voi olla varma siitä, onko juuri se ratkaisu, joka pyritään tekemään, paras mahdollinen, koska seuraukset tällaisista toimenpiteistä tulevat näkyviin vasta vuosien, ehkä kymmenien vuosien jälkeen. Luullakseni me kuitenkin täällä Suomessa voimme lohduttaa itseämme sillä - niinkuin olemme tehneetkin -, että me olemme parhaan ymmärryksemme mukaan nämä ratkaisumme tehneet ja että meidän päämääränämme kaiken aikaa on ollut säilyttää maallemme vapaus ja itsemääräämisoikeus ja myöskin sen kansanvaltainen järjestelmä. Johdonmukaisuutta ei tässä toiminnassa myöskään ole puuttunut. Me olemme kaiken aikaa kulkeneet samaa linjaa. Tulevaisuudessa saamme nähdä tai ainakin myöhemmät polvet saavat nähdä, onko kaikki käynyt niinkuin olisi toivonut parhaimmassa tapauksessa voivan käydä.

Kun täällä hetkellä katsoo, miltä maailma muuten näyttää, niin on ensinnäkin todettava, että se suurvaltojen välinen sota, jota jo yli kaksi vuotta on käyty, jatkuu edelleen, voipa sanoa yhä kiihtyvällä voimalla. Viime kevään jälkeen ei uusia suurempia ratkaisuu-

taisteluja ole tapahtunut, mutta sota on sensijaan laajentunut, varsinkin äsken mainitulla Saksan ja Neuvostoliiton välisen sodan alkamisella. Mitään toiveita ei tällä hetkellä näytä olevan siitä, että sota myöskään pian päättyisi. Päinvastoin kaikki viittaa siihen, että se yhä edelleen tulee laajentumaan ja mahdollisesti muodostumaan täydelliseksi maailmansodaksi, johon kaikki maanosat joutuvat osallistumaan. Paraikaa ovat välit hyvin kireinä toiselta puolen Yhdysvaltain ja Japanin välillä, tämän merkityksessä välien katkeamisesta sitä, että Tyyni Valtameri joutuu sotänäyttämöksi, ja toiselta puolen myös Yhdysvaltain ja Saksan välillä, Atlantilla käytävä sota muodostuu entistä kiihkeämmäksi, jos tässäkin täydellinen välien rikkoutuminen tapahtuu.

Kuka tämän suurkampailun lopulta tulee voittamaan, se on tällä hetkellä yhtä epäselvää kuin sodan alkaessa ja sen alkuvaiheissa. Eri maissa koetetaan eri perusteilla laskelmoida kenen käsiin voitonlaakeri lopulta jää, mutta mitään varmuutta tässä suhteessa ei vielä ole olemassa. Toiselta puolen edellytetään, että ne suuremmat taloudelliset voimavarat, joita Englannilla ja varsinkin Yhdysvalloilla on käytettäväänään, voisivat olla ratkaisevia, koska ne tekevät mahdolliseksi sodan pitkittämisen vaikka loppumattomiin. Toiselta puolen arvellaan, että myöskin Saksa, saatuaan melkein koko Euroopan mantereen haltuunsa ja varsinkin saatuaan käytettäväkseen ne laajat raaka-ainevarat ja tuotannolliset mahdollisuudet, joita Neuvostoliiton valloittamisella saavutetaan, pystyy myöskin käymään sotaa loppumattomiin. Luultavinta ainakin minun mielestäni on, että täydellistä ratkaisua ei tässä sodassa saada kummankaan puolen hyväksi, vaan että ennen pitkää jokinlainen kompromissirauha näytetään pakolliseksi, koska muuten ainakin Eurooppa raatelee itsensä perinpohjaisesti ja hävittää moniksi vuosikymmeniksi kaikki taloudellisen ja sivistyksellisen toiminnan edellytykset.

Äsken jo viittasin siihen, että sikäli on tapahtunut uutta suurella sotarintamalla, että sota idässä Saksan ja Neuvostoliiton välillä on alkanut. Tätä sotaa kyetettiin välttää sillä sopimuksella, joka tehtiin 23 päivänä elokuuta 1939. Se oli sopimus, jolla koko maailma tuli yllätetyksi. Kaikkialla kysyttiin, kumpi siinä pettää toisensa. Sillä niin vastakkaiset ovat Saksan ja Neuvostoliiton politiikan päämäärät, että pysyvästä sovintoa ei niiden kesken voinut ajatella mahdolliseksi. Varsinkin jos muistaa Hitlerin "Mein Kampf"-kirjassaan esittämät hurjat hyökkäykset kommunismia ja Neuvostoliittoa vastaan, tuntui tällainen sopimus järjettömältä. Saksan pyrkimyksenä oli sen kautta saavuttaa itselleen hengähdysaikaa niin kauan kuin sotaa lännessä käytiin. Neuvostoliitto halusi niinkään itselleen hengähdysaikaa ja tilaisuutta varustautumiseen, voidakseen sodan loppuvaiheissa olla riittävän vahva sanokseen viimeisen sanan. Tällaisten spekulatioiden varaan sopimus rakennettiin.

Jo viime syksystä alkaen alkoi kuitenkin saksalaisella taholla kuulua ääniä, jotka puhuivat, että viimeistään tämän vuoden keuhällä

alkaa sota noiden kahden suurvallan välillä. Sitä kyllä koetettiin viralliselta taholta peittää. Niinpä meilläkin suostaan virallisesti, Saksan täkäläisen lähettillään suun kautta, niin myöhään kuin toukokuun alussa ilmoitettiin, että Saksa puolestaan ei usko tällaisen sodan syttymiseen. Siitä huolimatta se alkoi kesäkuun 22 päivänä tehdyllä hyökkäyksellä ja sen jälkeen sitä on nyt jatkunut vähän yli viisi kuukautta.

Tämän sodan kuluessa on koko Euroopalle paljastunut eräs seikka, jota kyllä oli aavisteltu, mutta jonka suuruutta ja merkitystä ei ollut osattu kyllin tarkkaan arvioida. On paljastunut se, että Neuvostoliitto oli mitä perinpohjaisimmin varustautunut hyökkäysootaan Eurooppaa vastaan. Myöskin me olemme oman rajamme takana voineet todeta saman seikan. Sekä uusia rautateitä, maanteitä, lentokenttiä ja kaikenlaisia varustuksia rakentamalla on Neuvostoliitto varustanut meidän rajaamme vastassa olevan alueen, jollakseen pystyvä uuden hyökkäyksen sattuessa tämän toimenpiteen suorittamaan paremmalla menestyksellä kuin talvihyökkäyksen aikana.

Saksalais-venäläisen sodan kulku on teille kaikille tuttu. Siihen ei kannata sanoja uhrata. Saksahan on hyökännyt menestyksellisesti kaikilla rintamansilla ja valloittanut itselleen alueen, joka lienee $2\frac{1}{2}$ - 3 kertaa niin suuri kuin Saksan entinen alue. Venäjän pääkaupunki ja toiseksi suurin kaupunki Pietari ovat kovassa puristuksessa ja tulevat ilmeisesti myöhemmin myöskin putoamaan kypsinä hedelminä vihollisen käsiin. Mutta vaikka menestykset ovat olleet näin suuria, on sodan pitkittyminen kuitenkin ollut Saksalle ilmeinen pettymys. Siellä oli laskettu, että sota tulisi kestämään korkeintaan 6-8 viikkoa, jonka jälkeen se voitaisiin katsoa päättyneeksi. Väärinlaskua on ollut monessa suhteessa. Ensinnäkin Neuvostoliiton armeijat ovat olleet monilukuisampia kuin mitä edellytettiin, varustukset ovat olleet paljon tehokkaampia, mutta ennen kaikkea se luulo, että ensimmäisten iskujen jälkeen koko Neuvostoliiton rakenne luhistuisi, on osoittautunut harhalaskelmaksi. Sekä bolshevistinen aaterakennus että Neuvostoliiton valtiorakennus ovat olleet lujempia ja vahvempia kuin kukaan oli voinut edellyttää. Venäläinenkin on nationalisti. Kun vihollinen hyökkäsi maahan niin eri piirit liittyivät yhteen puolustaakseen maataan. Siellä ei sitäpaitsi ole mitään järjestettyä oppositiota eikä edes henkilöitä, jotka pystyisivät sitä ottamaan järjestääkseen, niin että tuskin on odotettavissa, että edes sodan loppuvaiheissa Neuvostoliitossa suurempaa romahdusta voisi sattua. Voi siis käydä niin, että vaikka Saksa tunkeutuisi miten pitkälle tahansa, jossakin nurkassa entisen Venäjän valtakuntaa istuu Stalin supistuneine joukkoineen odottamassa asiain kehitystä, ja tulee sodan päätyttyä pidettävään rauhan-kongressiin esittämään vaatimuksiaan.

Suomen osuus tässä sodan viime vaiheessa on myös tunnettu. Siihen, että Suomi joutui mukaan, on ymmärtääkseni olemassa täysin pätevät ja loogilliset syyt. Talvisodasta lähtien ja rauhanteon

jälkeen meidän asemamme tehtiin Neuvostoliiton taholta mahdollisimman vaikeaksi. Me kaikki ymmärsimme, että ennen pitkää meidän elämässämme on uhattuna ja että meidän sen vuoksi oli aikanaan huolehdittava tällaisen vaaran torjumisesta. Neuvostoliitto suorastaan ajoi meidät etsimään tukea Saksan taholta. Saksahan on ainoa valtakunta niin hyvin Euroopan mantereella kuin sen ulkopuolellakin, joka voi esiintyä jonkinlaisena vastapainona Neuvostoliiton paisuvaa mahtia vastaan. Kun Saksan ja Neuvostoliiton välinen sota alkoi, ei Suomella niin ollen ollut muuta valitsemismahdollisuutta kuin osalta osaltaan liittyä tähän sotaan mukaan. Tähän kyllä suoranaisesti pakkotti vielä sekin, että Neuvostoliitto - tyhmästi kyllä - sodan alettua teki jatkuvasti lentohyökkäyksiä Suomea vastaan ja niin ollen esiintyi hyökkääjänä ja sodan aloittajana. Mutta minun vakaa käsitykseni on, että vaikka näin ei olisi tapahtunutkaan, olisi Suomi joka tapauksessa joutunut alkamaan oman hyökkäyksensä.

Sodan kulku on meidän osaltamme ollut menestyksellinen. Sitä on voitu käydä paljon paremmissa olosuhteissa kuin edellistä talvisotaa. Silloinhan meillä oli sydän kylmänä koko ajan, kun me jokseenkin varmuudella voimme laskea, että jos sotaa kauan kestää, me jokatapauksessa sen menetämme. Tällä kertaa ei tätä pelkoa ole ollut. Ennen kaikkea on turvallisuuden tunnetta ollut lisäämässä se, että me emme tällä kertaa ole olleet yksin. Sotaa on voitu käydä myöskin kokonaan nyky-Suomen rajojen ulkopuolella ja hävitykset eivät näin ollen ole kohdistuneet omaan alueeseen. Käytyjen taistelujen kautta on menetetty alue ainakin pääosissaan saatu vallatuksi takaisin jo hyvin aikaisessa sodan vaiheessa. Ja myöskin entisen valtakunnan rajan ulkopuolella on melkoisen laajoja alueita voitu miehittää. Toistaiseksi ovat oikeastaan vain Hanko, Suomenlahden saaret ja Kalastajasaaristosta Suomelle kuulunut osa ulkopuolella meidän sotavoimien miehityksen.

Me olemme tämän sodan aikana jatkuvasti alleviivanneet sitä, että meillä ei ole mitään liittosopimuksia eikä poliittisiakaan sopimuksia Saksan kanssa ja että me vain aseveljeyden kautta olemme joutuneet yhteistoimintaan toistemme kanssa. Näin on todella asian laita. Tällaisia sopimuksia ei ole, Suomi katsoo käyvänsä yksinomaan omaa sotaansa eikä halua osallistua millään tavalla niihin tavoitteisiin, joita Saksa omalla tahollaan tavoittelee. Näin ollen ei voi olla pelkoa siitä, että suomalaiset pojat joutuisivat menemään pitemmälle kuin mitä meidän omien etujen katsotaan vaativan.

Viime aikoina ja varsinkin aivan viimeisinä päivinä on hyvin usein saanut kuulla kysymyksen, mitkä Suomen tavoitteet sitten ovat ja kuinka pitkälle aiotaan mennä. Julkisuudessa ei tähän kysymykseen ole katsottu voitavan antaa vastausta. On vain sanottu, että sodan päämäärinä ovat strategiset tavoitteet, semmoiset tavoitteet, jotka voivat turvata Suomen tulevaisen rauhan ja sen rajat. Jokainen on kuitenkin voinut havaita, että monessa kohdassa nämä tavoitteet jo on saavutettu. Niinpä ei esimerkiksi Kannaksella, siis lähinnä

Pietaria olevalla alueella, Suomen armeija ole liikahtanutkaan mo-
neen kuukauteen. Se on asettunut siellä pysyviin asemiin, pitääk-
seen vain huolta siitä, ettei mahdollisesti Pietarin kaupungin kuk-
tuessa joukkoja tulvi tänne päin. Samaten ovat Suomen joukot pysäh-
tyneet Syvärillä ja tarkoituksena ei ole mennä sielläkään eteenpäin.

Voinen tässä seurassa mainita, että molemmissa näissä kohdissa
on Saksan puolustusvoimain taholta esitetty toivomuksia, että Suomen
joukot etenisivät vielä pitemmälle, jopa sekin toivomus on lausuttu,
että ne osallistuisivat Pietarin valloittamiseen. Kumpaankin näihin
pyyntöihin on annettu kielteinen vastaus.

Toistaiseksi on siis toimintaa meidän rintamallamme olemassa
vain pitkän itäisen rajamme takana ja lähinnä niillä seuduilla, jotka
ovat Petroskoista pohjoiseen päin Muurmannin rajan molemmin puolin.
Parin kolmen viikon aikana on taisteluja käyty eräällä hyvin tär-
keällä yndyskohdalla Karhumäen luona. Voinen tässä ilmoittaa senkin,
että tarkoituksena ei ole tälläkään taholla edetä senjälkeen, kun
tämä kohta on saatu valloitetuksi.

Näiden sotilaallisten tapahtumien ohella on ollut melko vilkas-
ta keskustelua siitä, mikä kohtalo näille entisen rajan takaisille
alueille on tuleva. Meillähän esiintyy voimakasta liikehtimistä sen
hyväksi, että Itä-Karjala kokonaisuudessaan liitettäisiin Suomeen.
Tämän hyväksi harjoitetaan järjestelmällistä propagandaa ja valit-
taen täytyy sanoa, että myöskin erinäiset valtion organit ovat tä-
hän propagandaan yhtyneet. Tällöin liikutaan hyvin paljon tunnekysy-
myksissä. Puhutaan Suur-Suomesta, puhutaan Suomen heimojen yhdistä-
misestä ja sen semmoisista. Mutta siihen liittyy myös sotilaallisia
näkökohtia. Sotilaspiireissä niiden korkeinta johtoa myöten kiinni-
tetään huomiota siihen, että Venäjän taholta on aina ollut uhka
Suomea vastaan, ja jos Venäjä jonkinlaiseksi tekijäksi jää, tulee
sitä myöskin vastaisuudessa aina olemaan. Kun entiset rajat ovat
erinomaisen vaikeita puolustaa ja muutenkin epämukavia, - varsinkin
tuhatkunta kilometriä pitkä itäinen rajamme - tavoitellaan stra-
teegisena päämääränä helpommin puolu stettavien rajojen saamista.
Ja tällaisena helpompana rajana on jo kauan hämmöittänyt se, minkä
eräs kiihkeimpiä ikk:n miehiä jo kymmenkunta vuotta takaperin lau-
sui, että "miekalla piirretään raja Suomenlahdesta Vienanmereen",
jollein se tulisi olemaan ns. "kolmen kannaksen raja".

Nämä ovat ne näkökohdat, joiden varaan propaganda Itä-Karjalan
Suomeen liittämisestä puolesta poijautuu. Toiselta puolen esiintyy
paljon epäilyksiä siitä, onko tällaiseen pyrittävä. Ja minä luulen,
että epäilijöitä on enimmäin juuri työväen piireissä. Ne, jotka aset-
tavat epätoivolle kannalle, kiinnittävät huomiota ensinnäkin tämän
kysymyksen poliittiseen ja sotilaalliseen puoleen. Ne eivät voi
kuvitella mielessään sitä, että niin suuri kansa kuin Venäjän kansa,
johon kuuluu tätä nykyä noin 200 miljoonaa ihmistä, voisi tulla niin
hävitetyksi maan päältä, ettei se joskus vielä näyttelisi tärkeätä-
kin osaa. Luultiinhan edellisen maailmansodan jälkeen voitavan

saattaa Saksan kansa niin alistettuun asemaan, ettei siitä enää koskaan olisi vaaraa, mutta tässä toivossa länsivallat surkeasti pettyivät. Jos siis Neuvostoliitto, kaikista sitä kohdanneista iskuista, valtakunnan mahdollisesta jaosta, väkiluvun suuresta pienemisestä ja kaikesta muusta huolimatta edelleen jää olemaan, on Suomen, näin pienen maan, äärimmäisen vaikeata, voi sanoa suoraan mahdotonta ajatella aseellista puolustautumista sitä vastaan ainakaan yksinään. On siis turvauduttava johonkin muuhun, jos kansamme pysyväistä olemassaoloa haluaa ajatella. Ja tällainen muu on ensinnäkin vanha historiallinen raja, joka on erinomaisen vahva tekijä kaikissa kongresseissa ja diplomaattisissa neuvotteluissa. Toinen on ystävällisten suhteiden hoitaminen naapuriin ja kolmantena tietysti tuen hakeminen kaikilta valloilta, joilla voi olla jokin mahdollisuutta selkkausten sattuessa tulla hyökkäyksen alaiseksi joutuneen avuksi.

Minun on tässä tilaisuudessa sanottava, että omasta puolestani olen hyvin viileä ajatukselle Itä-Karjalan Suomeen liittämisestä jo näistä poliittisista ja sotilaallisista syistä. Lisäksi tulee vielä se, että minä en näe sieltä paljon taloudellista etuakaan voivan koitua. Ne metsät, jotka siellä ovat, ovat tietysti arvokkaita, mutta voidaan pian kuluttaa. Sen sijaan tuollaisen laajan siirtomaan asuttaminen, hoitaminen ja saattaminen edes kutakuinkin tasa-arvoiseen asemaan Suomen kanssa on niin suuri tehtävä, että siihen pienen Suomen voimat eivät riitä.

Voinen tämän jälkeen siirtyä toisiin asioihin, käsittelemään meidän suhdettamme muihin valtakuntiin.

Me olemme parin kuukauden aikana olleet hieman epäselvässä suhteessa Englantiin ja Yhdysvaltoihin. Sen jälkeen kuin nämä ovat liittyneet samalle linjalle Neuvostoliiton kanssa, on niiden intressinä tietenkin ollut antaa kaikkea mahdollista apua Neuvostoliitolle. Tänä aikana on paljon irvistelty sitä, että nämä demokraattiset valtiot ryhtyvät tällä tavalla kommunismia ja Neuvostoliittoa puolustamaan. En tiedä, kannattaako siihen puoleen paljon huomiota kiinnittää. Suurvallat ovat kaikki kynnikkoja; etsivät itselleen tukea sieltä, mistä saavat. Ja Englanti tarvitsee tällaisen tuen tällä hetkellä kipeästi. Sille on tärkeätä tappeluttaa venäläisiä niin kauan kuin niissä vähääkään intoa voi pysyttää, jotta sen kautta Saksan voimia heikennettäisiin. Pyrkinessään auttamaan Neuvostoliittoa Englanti on havainnut, että tämä on maantieteellisistä syistä erittäin vaikeaa. Ei ole montakaan tietä valittavana. Lopuksi on laskettu, että tie Pohjoisen Jäämeren kautta olisi edullisin. Mutta sieltäkään ei ole monta mahdollisuutta. On valittavana joko Arkangelista alkava Vologdan rautatie tai Muurmanskista alkava Muurmannerata. Ensimmäinen on vielä vapaana, mutta talven aikana Arkangeliin ei jäästeiden vuoksi helpolla pääse. Muurmanskiin kyllä pääsee, mutta sieltä lähtevää rataa uhkaavat pohjoisessa saksalaiset sotavoimat ja etelämpänä on Suomi sen monessa kohden.

katkaissut. Tätä ei Englannin ja Ysdysvaltain taholta ole suopein silmin katseltu ja siitä ovat aiheutuneet ne nootit, joita meille on lähetelty ensin Englannin taholta syyskuun lopussa ja sitten Yhdysvaltain taholta lokakuun lopussa. Kummassakin vaadittiin, että Suomen on vedettävä sotavoimansa valtakunnan entisten rajojen sisäpuolelle. Tämä vaatimus on Suomen taholta torjuttu ja samalla pyritty osoittamaan, mikä vaara meitä juuri Itä-Karjalasta käsin on uhkaamassa ja mitenkä mahdotonta meidän sen vuoksi olisi vetää joukkomme pois.

Näiden noottien yhteydessä on pantu liikkeelle myös huhuja siitä, että Suomelle olisi jo elokuussa, lähemmin sanoen 18 päivänä elokuuta, esitetty rauhantarjous. Onpa Englannin radio katsonut voitavansa levittää sellaistaakin huhua, että nimenomaiset rauhanehdotkin olisi Suomelle esitetty. Nämä jutut on torjuttu ja on edelleen torjuttava. Ainoa, mitä on tapahtunut asiain aikaisemmissa vaiheissa, on ollut hyvin varovainen diplomaattinen ilmoitus siitä, että jos Suomi on intresseerattu rauhasta ja sitä pyytää, niin Neuvostoliiton kanssa mahdollisesti voitaisiin päästä asiasta juttusille. Vasta myöhemmin, marraskuun alusta lähtien, on tämä välitapahtuma elokuussa päästetty julkisuuteen ja koetettu siitä tehdä iso numero. Vieläpä aivan äskettäin, toista viikkoa sitten, pantiin ulkomaan lehdistössä liikkeelle huhu, että täällä jo neuvotellaankin Neuvostoliiton kanssa aselevosta. Kaikki nämä tällaiset jutut ovat tietysti propagandaa, johon nykyään kaikki asiat verhotaan. Mekin saamme päivittäin ottaa vastaan propagandaa uutisten ja huhujen ja muiden sellaisten muodossa niin hyvin Neuvostoliitosta kuin Saksasta ja Englannista käsin. Ja täytyy olla erinomaisen varovainen, voidakseen tässä tapahtumien ristiaallokossa muodostaa itselleen oikeata käsitystä siitä, mitä todella tapahtuu.

Näistä nooteista puheen ollen mainitsen erään asian, joka eilen kyllä eduskunnassakin mainittiin, mutta joka ei ole sanomalehdissä tänään julkaistuna. Tarkoitin ilmoitusta, että toissapäivänä on Englannilta tullut uusi nootti. Sitä ei ole julkaistu eikä luultavasti tehdääkään, ennenkuin vastaus on annettu. Kohteliaisuus diplomaattisissa keskusteluissa on sellainen, että keskustelujen viireillä ollessa ei kumpikaan puoli pakene julkisuuteen, vaan koettaa hoitaa asian hiljaisuudessa. Tässä nootissa on aikaisemmin esitetty vaatimus saanut uuden muodon. Siinä ei enää esitetä vaatimusta, että Suomen sotavoimat olisi vedettävä vanhan valtakunnan rajojen tälle puolen, vaan esitetään toivomus, että Suomi lopettaisi sotatoimet. Mitään ilmoitusta siitä, mitä Neuvostoliitto näin tapahtuessa tulisi tekemään ja tulisiko se puolestaan luvpumaan Hangosta ja muista vielä hallussaan pitämistään alueista, ei tähän sisälly.

Nähdäkseni sekä Suomen että Englannin ajatukset, sikäli kuin on kysymyksessä Suomen sotatoimien lopettaminen, käyvät tämän jälkeen kutakuinkin yksiin. Jo aikaisemmin mainitsin, että Suomen kohdalla sotatoimet ovat saatetut siihen pisteeseen, että meidän etumme ei vaadi enää pitemmälle menemistä.

Eräs asia, joka viime päivinä on herättänyt melkoista huomiota ja jonka ympärillä keskustelu kait ei vieläkään ole lakannut, on kysymys erinäisten Euroopan valtioiden yhtymisestä jatkamaan entistä antikominternliittoa eli siis kominternin vastaista liittoa. Tämän liiton tarkoituksen te tietysti kaikki tiedätte. Sen tarkoituksena on lyhyesti sanoen liittoon yhtyneiden valtioiden välillä ylläpitää läheistä yhteistoimintaa Kominternin työskentelyn vastustamiseksi. Lähinnä ajatellaan tietysti poliisitoimintaa ja sen avulla annettavia tietoja toisille valtioille. Tämä sopimus on ollut voimassa viisi vuotta ja sen voimassaoloaika meni umpeen 25 päivänä tätä kuuta. Tällöin Sakse halusi asiasta tehdä mahdollisimman suuren numeron ja kutsui paljon uusia valtioita mukaan sopimuksen uusimistilaisuuteen. Suomellekin tuli kutsu ja me jouduimme harkitsemaan kannanottoamme tähän asiaan. Hallituksen kanta oli etukäteen kielteinen ja tämä kielteinen kanta myös ilmoitettiin Saksan hallitukselle. Sieltä kuitenkin palattiin asiaan ja siinä muodossa, että voitiin havaita Saksan panevan suuren painon sille, että Suomi olisi mukana. Meidän oli siis harkittava, kumpi olisi pienempi vahinko, sekö, että me menemme mukaan ja sillälailla rauhoitamme Saksan, joskin saamme vastaamme länsivallat, jotka siitä tekevät tietysti mielellään propagandaa, vaiko se, että me jättäydymme pois kaikkine siitä aiheutuvine seurauksineen. Ja me arvelimme, että "Pariisi on aina messujen arvoinen". Tuollaisen paperin allekirjoittaminen ei voi meille tuottaa mitään velvoituksia sen lisäksi, mitä me jo vuosikymmeniä olemme oma-aloitteisesti tehneet taistelussa kommunismia vastaan.

Suomi on siis liittynyt sopimukseen ja saanut tietysti Saksan taholta päänsilitystä, mutta länsivaltojen taholta ilkkuvia propagandalausuntoja. Kotimaassa asia ymmärtääkseni on otettu verrattain rauhallisesti. On ymmärretty, että paperi on vain paperi. Kun sen sisältö ei ole millään lailla vaarallinen, ei asiasta ole kannattanut numeroa tehdä.

Meidän ulkoministerimme Witting, joka tavallaan vastoin tahtoaan ja vastoin hallituksen tahtoa joutui matkustamaan Berliiniin, on palattuaan sieltä maininnut, että Suomen läsnäolo oli siellä suurella tyydytyksellä merkitty. Luultavasti siitä johtuen oli hänelle annettu menenlaisia sekä lupauksia että takeita. Paitsi sitä, että oli luvattu hoitaa meidän elintarve- ym. kysymyksemme, joista meillä voi aiheutua suuria vaikeuksia, oli Führer hänelle nimenomaan vakuuttanut, että Suomen sisäisiin oloihin ei tulla millään lailla kajoamaan.

Olen tähän saakka viipynyt pääasiassa ulkopoliittisissa ja sotaa koskevissa kysymyksissä. Mutta meillähän on kokonainen rintama näiden asiain ulkopuolella, nimittäin kotirintama ja sen olot. Siitäkin tässä kokouksessa tietysti on tärkeätä virittää keskustelua, voidaksemme todeta, minkälainen se on ja mitä mahdollisuuksia asiain hoitamiseen on olemassa.

Tahtoisin ensinnäkin muutamalla sanalla kosketella eduskunnan asemaa. Siitähän on ollut jonkinverran keskustelua sekä sanomalahdistössä että varsinkin yksityisesti ja ennen kaikkea eduskuntapiireissä, myöskin meidän eduskuntaryhmämme keskuudessa. On oltu jonkin verran tyytymättömiä siihen varjoon joutumiseen, jossa eduskunta sodan aikana on kaiken aikaa joutunut elämään. On myös valituttu sitä, että suhteet eduskunnan ja hallituksen välillä eivät ehkä ole juuri semmoiset kuin niiden pitäisi olla. Eduskunta ei näiden valitusten mukaan saisi riittävästi tietoja asiain kulusta eikä niin ollen pysyisi aina tapahtumain tasolla. Nämä ovat ymmärtääkseni päävalitukset, joita tässä suhteessa on esitetty.

Täytyy tietysti ymmärtää, mistä on johtunut, että asema on muodostunut tällaiseksi. Aina on sodan aikana ja vieläpä sotaisen vaaran uhatessakin pakko keskittää asiain hoitoa ja ratkaisua. Niinhän on aina hamasta vanhalta ajalta saakka tehty. Olipa vanhan ajan tasavalloissa tapana asettaa diktaattorikin sodan ajaksi, koska monipäinen ratkaisu silloin ei ole mahdollinen. Se, että eduskunta ei ole joutunut paljon käsittelemään samanlaisia asioita kuin aikaisemmin, riippuu tietysti asiain luonnosta. Nykyään niin hyvin hallitus kuin eduskuntakin saavat pääasiassa puuskellakseen sellaisia asioita, jotka olojen pakosta tulevat esiin ja jotka ovat kukin ajallaan ja kiireesti hoidettavia. Asiat kulkevat siten, että hallitus saamiansa valtuuksien nojalla tavallisesti asian ratkaisee, sitten se tulee päätettynä asiana eduskuntaan, joka sen siunaa, tosin joissakin tapauksissa hiukan muristen ja tyytymättömänä. Minä luulen, että asioita ei juuri voi toisella lailla hoitaa, ainakaan sikäli kuin ne koskevat juoksevaa laatua olevia kysymyksiä. Toinen on asia tietysti silloin, kun on jokin isompi asia ja varsinkin, kun jokin ulkopoliittinen kysymys on esillä. Silloin voi hyvin ymmärtää, että eduskunta haluaa olla mukana ja myöskin sanoa sanansa. Kun sellainen asia esiintyy, ei siitä tavallisesti voi julkisuudessa ollenkaan puhua ja se on hoidettava nopeasti. Käydään kiihkeitä ja muutamaan päivään puristettuja neuvotteluja. Silloin ei aina ole edes aikaa, vaikka olisi haluakin, kääntyä eduskuntapiirien puoleen. Korkeintaan voi olla tekemisissä eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan kanssa ja selostella asiaa eduskuntaryhmille. Mutta koko eduskunnan eteen tuleminen ja virallisen keskustelun käyminen siellä on jokseenkin toivotonta hommaa. Se ei ainakaan antaisi mitään apua asiain ratkaisussa.

Tahdon viitata siihen keskusteluun, joka eilen eduskunnassa käytiin. Sitä on pitkän aikaa toivottu ja vaadittu. Ja se järjestettiin mahdollisimman laajalle pohjalle sen kautta, että pääministerin puheenvuorossa kosketeltiin yleensä kaikkia viime kuukausien aikana sattuneita tapahtumia. Olisi siis ollut tilaisuus tarttua puheenvuoroissaan moniin asioihin, ehkä myös arvostellen, niinkuin monessa tapauksessa olisi ollut aihetta ja haluakin. Mutta aika on kerta kaikkiaan sellainen, että puhuipa pääministeri tai joku eduskunnan

jäsen, niin jokainen hillitsee kielensä ja punnitsee sanansa. Nykyään ei vähänkään vastuunalaisella taholla voida puhua samaan tapaan kuin ennen. Minun mielestäni eilinen tilaisuus, joka varovaisuuden vuoksi järjestettiin suljetuksi, mutta jonka puheenvuorot on kaikki katsottu voitavan päästää julkisuuteen, osoittaa parhaiten, miten mahdotonta eduskunnan työssä on palata entisiin muotoihin, entisiin työtapoihin, ennenkuin aika muuttuu toiseksi.

Eilen annettiin muuten eduskunnalle useita esityksiä, jotka ovat hyvin laajakantoisia ja järjestävät valtakuntaan palautuvan alueen oloja normaalisellem kannalle. On tarkoituksena saada nämä nopeasti käsitellyiksi, niin että ne voitaisiin viikon päästä, itsenäisyyspäivänä, vahvistaa ja siten tälläkin tavalla kunnioittaa itsenäisyyspäivää kaksi vuotta kestäneiden taistelujen jälkeen. Eduskunnassa tulee muutenkin olemaan erinäisiä suuria asioita lähitulevaisuudessa. Ennenkuin me olemme saaneet oikealle kannalle pika-asutuskysymyksen, joka tietysti muuttuu jonkinlaiseksi uudeksi asutuslaiksi, samaten korvauslakikysymyksen ym. sodasta johtuvat asiat, tulee eduskunnassa monta kiivasta taistelua käytäväksi.

Meidän elämämme täällä siviilirintamalla on kuukausi kuukaudelta tullut ahtaammaksi. Se on tietysti suureksi osaksi johtunut siitä, että luonto ei ole ollut meille suopea. Kaikki onnettomuudet kohtavat meitä yhtäaikaan. Sotien lisäksi meillä on ollut kaksi huonoa satoa ja vielä tänä syksynä liian aikainen talven tulo, joka esti monenlaista, varsinkin juurikasvien, korjuuta. Meillä tulee olemaan hyvin kireä elintarvetilanne seuraavaan satoon mennessä. Me tarvitsemme noin 200 miljoonaa kiloa viljaa oman satomme lisäksi. Siitä on tähän mennessä noin puolet luvattu Saksasta ja lupauksia on annettu myös vastaisesta hoidosta. Rasvatilanne on aivan toivoton. Rehujen puutteessa karjat eivät lypsä läheskään samaa määrää kuin ennen. Monella muullakin alalla tulee elintarvikkeista olemaan puutetta. Muussakin suhteessa elämme nyt ahtaammin ja siihen on käynnissä oleva sota pääasiallisimpana tekijänä. Sota sitoo meiltä kaiken työvoiman, se sitoo kaikki kuljetusvälineet rautatiestä autoihin saakka, ja näiden puutteessa koko elämä alkaa takertua. Kaikki käy äärimmäisen raskaasti ja hitaasti ja uhkaa lopulta täydellisesti pysähtyä. Se vaikuttaa tuotannolliseen elämään kotona. Tehtaat eivät saa raaka-aineita, valmiit tuotteetkaan eivät liiku. Ulkomaankauppaankin se vaikuttaa. Emme voi kuljettaa ulos tavaroita niitä myydäksemme. Tämä vaikuttaa tyrehtyttävästi myöskin tuontiin. Tuontitavarainkin kuljetus on vaikea eikä lopulta meille haluta myydäkään, kun meillä ei ole tavaraa, millä maksaa. Näistäkin syistä on täysi syy odottaa, että sota meidän kohdaltamme supistetaan mahdollisimman vähiin, jotta jokapäiväinen tuotannollinen ja elinkeinoelämä saataisiin käyntiin. Suomi ei lyhyesti sanoen jaksa enää käydä näin raskasta ja näin äärimmilleen ponnistettua sotaa. Lyhyen ajan me sitä hyvin kestimme, mutta pitemmäksi ajaksi meillä ei ole siihen voimia.

Näihin kotoisiin vaikeuksiin voisi vielä lukea meidän rahalliset vaikeutemme. Tietysti sota maksaa ja kaikki jälkiseuraukset maksavat. Valtion menot lisääntyvät, velkataakka lisääntyy ja sen kautta uhkaavat myös rahan arvoa melkoiset vaarat. Asiaa koetetaan tietysti auttaa kaikilla niillä keinoilla, jotka ovat käytettävissä. Pannaan lisää veroja niin paljon kuin taloudellinen elämä jaksaa kantaa. Loppu koetetaan saada valtiolle lainoilla kerätyksi ja sillä tavalla saada ensinnäkin valtiolle käyttövaroja ja samalla kerätä pois ns. liika ostovoima, joka on pahimpana rahan arvon uhkana.

Eräs asia, josta omassa puoluepiirissämme on jonkin verran keskusteltu, on suhtautuminen ns. "kuutos"-kysymykseen. Puolueneuvostossa tämä kysymys on ollut moneen kertaan esillä. Mehän olemme täällä käyneet periaatteellisia väittelyjä tähän ryhmään kuuluvien henkilöiden kanssa. Asia kehittyi siihen, että puolueneuvosto antoi kehoituksen huolehtia siitä, että nämä häiritsevät elementit erotettiin puolueesta, mikä sitten toista vuotta takaperin tapahtuikin. Mutta nyttemmin on valtiolta puuttunut asiaan. Meille tehtiin ehdotuksia heinäkuussa, että me suostuisimme siihen, että nämä ns. kuutoset pantaisiin turvasäilöön. Sitä perusteltiin sillä, että heidän asemansa muuten voisi olla vaaranalainen, koska aina on kiihkomielisiä ihmisiä, jotka mielellään käyttävät tilaisuutta suorittaakseen kostotekoja. Tämän ehdotuksen me hylkäsimme. Mutta sen jälkeen ovat oikeusviranomaiset asiaan puuttuneet. Jo heinäkuussa asianomaiset henkilöt pidätettiin. Sen jälkeen on käyty kuulusteluja ja näinä päivinä asian pitäisi tulla hovioikeudessa esille. Meidän, jotka lähinnä olemme seuranneet näiden henkilöitten toimintaa, on hyvin vaikea uskoa, että ainakaan useimmilla heistä voisi olla mitään valtiopetostekoja omallatunnonlaillaan. Se, mistä heitä voidaan syyttää ja josta me heille olemme usein huomauttaneet, on ollut se, että he ovat semmoisia vaikeina aikoina, jolloin Suomi taisteli olemassaolostaan, toiminnallaan, puheillaan ja propagandallaan heikentäneet kotimaista puolustuskykyä ja siten auttaneet vihollista. Saadaanko tästä riittävästi aineistoa pykälien tarjoamiin rangaistusmahdollisuuksiin, se tullaan näkemään hovioikeuden päätöksessä. Näiden kuutosten tilalle astuu nyt eduskuntaan uusia jäseniä ja meidän ryhmämme tulee jälleen täysilukuiseksi. On vain toivottavaa, että ne henkilöt, jotka perivät kuutosten paikan, eivät omaa mitään perinnöllisiä taipumuksia.

Minä olen ehkä liiankin kauan käyttänyt kokouksen aikaa. Asiain paljous on niin laaja, ettei kaikkea ole voinut läpikäydä. Pääkohtiin olen kuitenkin koettanut kajota.

Tahtoisin lopettaa sillä toivomuksella, että me mahdollisimman pian voisimme saada ensinnäkin oman sotamme rajoitetuksi, että rauha mahdollisimman pian myös saataisiin aikaan ja että me jälleen pääsisimme oikeisiin ja käytännön elämän vaatimiin toimiin ja töihin. Minä olen puolestani täysin vakuutettu siitä, että niin pian kuin itäisen rajan takea meitä vastaan kohdistunut uhka saadaan poistetuksi, me kyllä täällä taas selviämme omassa keskuudessamme niin hyvin poliittisesti kuin taloudellisesti.